

Debattredaktör
Margareta Gandy
tel 08/736 56 87 fax 08/736 58 15

DEBATT

Lusläs dina avtal – innan det är för sent

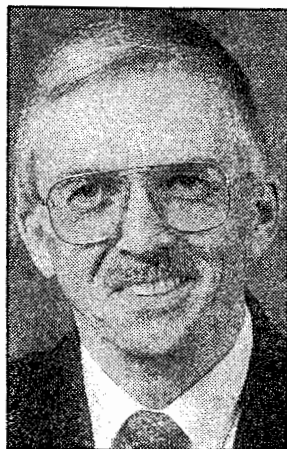
Just när man sätter en affärsöverenskommelse på pränt kan den förefalla bedrägligt klar och tydlig. Men mycket som då – av båda parter – ses som självklarheter är sådant som kan bli avgörande om du måste beivra ett avtalsbrott.

I nom näringslivet men även i privatlivet regleras många affärsförhållanden och överenskommelser genom skriftliga avtal. Dessa är ibland standardavtal enligt mallar eller formulär utgivna av branschorganisationer. Ofta är avtalen individuellt framförhandlade och utformade av affärsjurister.

Erfarenheter från praktisk avtalsfullföljd, nutida etik och rättstillämpning, samt en uppmärksam HD-dom har manat mig att söka bidra till den juridiska produktutvecklingen. Feed-back från "avtalsbrukaren" kan förhoppningsvis hjälpa andra att förbättra utformningen av sina avtal.

Den prejudicerande domen i Högsta domstolen, refererad i NJA 1992:60, avsåg ensamrättssäljning av mig patenterad Klemit-spik där säljarens åtagande endast uppfylldes till en tiondel. Denna brist ansåg HD icke behöva gottgöras, trots att den skriftliga utfästelsen gjorts på säljbolagets initiativ efter det att tillverkaren sagt upp ett tidigare avtalslöst samarbete. Därmed undanröjdes Hovrättens "förnufts-bedömning" i vilken tillverkaren tillerkändes skadestånd.

■ En konsekvens av HD-domen är att varje enskild avtalsklausul i fortsättningen bör vara försedd med, eller ha hänvisning till, uttömmande bestämmelser om önskade sanktioner (vite, skadestånd, rättsverkande etc) i händelse av avtalsbrott.

Glöm inte sanktionerna; utan dem kan ett åtagande visa sig värdelöst, varnar **BERTIL BURSTRÖM, INGENJÖR OCH UPPFINNARE** (Munka-Ljungby).

■ Ett åtagande av arten *skall* och *bestäms till...* etc, förpliktar till intet om någon sanktion inte angivits. HD menar att det starka ordet *skall* lika väl kan värderas som *änna*; *har för avsikt att köpa...* el dyl.

HD visar även i sin dom att huvudklausulen med avtals syftet helt kan degraderas av en undantagsbestämmelse. Konklusionen synes dock bero på var man först sätter fokus! Andemeningen får vika för bokstaven.

Av HD:s utredning och dom framgår att man lägger särskild vikt vid en av parterna avtalad aktivitetsplikt, dvs skyldighet att på allt sätt och efter bästa förmåga uppfylla avtalets bestämmelser. Frågan om huruvida påtalad illojalitet mot denna klausul skulle kunnat inverka på utgången i NJA-fallet 1992:60 kan ej avgöras, då den förlorande partens advokat i tingsrätten av oklar anledning återkallade sina rättsgrunder trots fullföljd bevisning i denna del.

Anledningen till avtalet och dess förhistoria behöver uppenbarligen inte ha den betydelse vid tolkningen som många tror.

Det anses dock fördelaktigt att i avtalets ingress ange syfte och bakgrund samt upplysa om vid vilken tidpunkt

kontakterna inleddes och på vems initiativ. För en korrekt tolkning är det bra om man förklarar skälet till den bestämmelse som för den oinvidde kan uppfattas som orättvis eller tveksam.

För att minska inläsningsrisken bör avtalet vara uppsägningsbart utan tidsfrist vid konkurs eller om någon parts ägarbild förändras. I samma syfte minimeras kontraktstid och uppsägningsfrister. Fungerar samarbetet, förlänges avtalet med avtalad automatik utan risk för upphörande. För att undvika oreda bör upplåtelse av rättigheter till tredje man kräva skriftligt medgivande. Ej vidimerad handling ska stämplas som icke rättsgiltig.

Ansvar för parternas förpliktelser får inte tillåtas övervältras på annan part, vilket förekommer. För att säkerställa att utbetalningar fullföljes under pågående tvist, bör stipuleras att beloppen ska nedsättas i allmänt förvar hos länsstyrelse i avvaktan på att tvisten slutligen löses. Fullföljes inte denna deposition, ska en vitesklausul utlösas och kontraktet får sägas upp med omedelbar verkan.

■ Viktigt är att man har en klar uppfattning om vilken fysisk eller juridisk person som svarar för kontraktets efterlevnad. Är det säkert att parten/företaget finns i morgon även om allt verkar stabilt idag? Inblandade fysiska personers fagra löften infrias sällan vid en konkurs. Försök därför uppnå en återförsäkring.

Även om bestämmelserna i avtalet förefaller så logiska och foljdriktiga att underförstådda uppgifter inte borde behövas, bör man ändå offra tid och utrymme för att förtydliga vad man egentligen menar. Blir du utsatt för avtalsbrott är det på din begäran såsom kärande som en domstol ska avgöra tvisten och dina skadestandsanspråk.

Domstolen har alltid utgångspunkten att i rättsäkerhetens namn hellre fria än fälla svaranden, om än det verkar sannolikt att denne åsamkat dig skada med brottsligt uppsåt och kränkt både din rätt och rättstrygghet.

BERTIL BURSTRÖM